

possessione, victus debeat in petitorio iudicio jus suum ostendere, quod nisi præstiterit, res manebit apud possessorem (3).

- (1) L. 18 ff. de Usuris.
- (2) L. 12 ff. de acquiren. possess.
- (3) §. 4 Instit. de interdict.

7. Dividuntur etiam iudicia in ordinaria, quæ et solemnia, atque in summaria, quæ et extraordinaria appellantur. Ordinaria sunt, in quibus acta omnia, et solemnia, quæ in iudiciis leges præscribunt, observantur, tum in iis, quæ intimam iudicii naturam, tum in iis, quæ solemnitates attingunt. Summaria iudicia sunt, in quibus multiplices illæ solemnitates omittuntur, eaque tantum servantur, quæ sunt ad iudicii naturam, hoc est, ad noscendam veritatem necessaria (1).

(1) Hæc quidem à Jure Civili, et Canonico divisio iudiciorum traditur. Sed Pragmatici in foro iudicia dividunt in ordinaria, summaria, summarissima, executiva. Et summaria quidem, atque ordinaria iudicia in iis, quæ ad ordinem pertinent, apud nos fori usu fere inter se conveniunt.

8. Denique iudicia alia sunt civilia, alia criminalia, quoniam omnia vel distraendarum controversiarum, vel malefactorum puniendorum causa reperta sunt. Civilia pertinent ad privatorum controversias dijudicandas, criminalia vero crimina persequuntur, pœnasque irrogant vindices seeleris, et violatæ publicæ tranquillitatis.

9. Iudiciales disceptationes ordine noscendæ, expediendæque sunt, quoniam ex inordinata rerum ratione oritur confusio, quæ jura potius obscurat, quam explicat litigantium. Ordo hic iudicium etiam dicitur, et passim processus appellatur. Est autem compositio rerum aptis, et accomodatis locis, ut procul sit confusio, et perturbatio, noscatur veritas, ac suum cuique tribuatur. Et sane iudiciarius ordo à legibus est constitutus, quem iudicem ita dirigere, et moderari oportet, ut litigantes in recta justitiæ semita insistant (1); qua in re nihil pro arbitrio, sed omnia canonum, legumque auctoritate agenda sunt.

(1) Cap. 49 de iudic., cap. 22 de Accusation.

TITULUS III.

DE PROCURATORIBUS.

1. QUIS PROCURATOR? PLURES PROCURATORUM SPECIES.—2. TAM UNUS, QUAM PLURES PROCURATORES CONSTITUUNTUR.—3. QUI PROCURATORES ESSE POSSINT?—4. IN QUIBUS CAUSIS ADHIREANTUR? 5. QUOMODO OFFICIUM PROCURATORIS EXPIRET?—6. SYNDICI UNIVERSITATUM PROCURATORES SUNT.—7. IN QUIBUS SYNDICI DIFFERANT A PROCURATORIBUS PRIVATORUM?

1.

JUDICIA aut per nosmetipsos, aut per procuratores exercemus. Procurator, quem *alieni juris vicarium* eleganter Cicero appellat (1), ab Ulpiano definitur, qui aliena negotia mandato domini administrat (2). Constituitur vel ut certum negotium espediat, vel ut omnia gerat, et curet; hic generalis, ille autem specialis appellatur. Rursus procurator judicialis est, si alienam litem iudicio persequitur, extrajudicialis, si aliena negotia extra iudicium conficit. Generalis procurator tum judicialibus, tum extrajudicialibus rebus præpositus intelligitur, non tamen iis, quæ speciale mandatum requirunt (3). Datus autem cum libera administratione, omnia fere potest, quæ ipse dominus, et ideo quamquam donare nequeat (4), tamen res domini alienare potest, non solum cum id necessitas, sed etiam cum utilitas mandantis postulat (5). Sine hac libera administrationis potestate, generalis procurator recte distrahit tantum fructus, et cetera, quæ facile corrumpuntur (6).

- (1) Cicero pro A. Cæcina n. 20 opp. t. 4. p. 629 ed. Genevæ 1744.
- (2) L. 1 ff. de Procurat.
- (3) Cap. 5. de Procurat. in 6.—V. leg. 45, 46, 49 tit. 5 Partitæ 3.
- (4) Donare enim potius est perdere, quam administrare: l. 28 §. ult. ff. de pactis, l. 7 §. 5 ff. de Donation.
- (5) L. 60 §. Lucius ff. Mandat., l. 58 ff. de procurat. l. 9 §. 4 ff. de Acquirend. domin. §. 45. Inst. de rer. divis.
- (6) L. 65 ff. de Procurator. Confer Voetum in Pandect. l. 5 tit. 5 §. 7.

2. Procurator interdum unus, interdum plures, iique aut conjunctim, aut in solidum constituuntur. Ubi conjunctim, et eodem tempore omnes constituti sunt, alter sine altero nihil agere potest, exceptis causis electionum, postulationum, provisionum, aliorumque ecclesiasticorum negotiorum, in quibus unus ex

pluribus admittitur (1); ubi in solidum, potior habebitur qui litis contestatione negotium occupavit, nisi secus mandato cautum sit (2). At procuratore uno primum, deinceps altero constituto, prioris mandatum revocatum videtur. (3).

- (1) Cap. 6 §. Sane de procurat. in 6.
- (2) Cap. 6 mox laudat.
- (3) Cap. 14 de procurat.

3. Omnes autem, qui expresse non prohibentur, procuratores esse possunt. Prohibentur autem expresse eo munere in iudicio fungi: excommunicati (1), qui etiam in jus vocati per alium respondere debent (2), minores annis vigintiquinque (3), infames (4), mulieres (5), milites (6), fiscus, respublica, ceteri potentiores, qui adversarium opprimere possunt (7), reus criminis constitutus, nisi se primum purgaverit (8), reipublicæ causa abfuturus (9), monachus, nisi qua agatur monasterii causa, idque monasterii præfectus probet (10), Episcopus, et Sacerdotes (11), postremo omnes clerici apud sæculares iudices, nisi pro Ecclesiæ suæ, aut propria causa, vel necessitate coacti, pro conjunctis, et miserabilibus personis, procuratoris officium gerant (12).

- (1) Cap. 15 §. Credentes de hæretic., cap. 7 de probat., cap. 1 de except. in 6.
- (2) Cap. 7 de Judic.
- (3) Cap. 5 §. ult. de procurat. in 6.
- (4) Can. 1 et 2 c. 5 q. 7; cum tamen jure civili Justiniani, infamia, nisi manifesta sit, procuratori non obstat §. ult. inst. de except. sed jam fori civilis usus jus canonicum recep. Confer Gaillium l. 1 obs. 45 n. 7 et 8, et Gudelinum de jur. novis. l. 4 c. 4 n. ult.
- (5) L. 18 et 21 cod. de procurator. Quidam tamen excipiunt casus in leg. 41 ff. de procurat. et in l. 4 cod. eod. Consule Donellum de jur. civil. l. 48 c. 11 opp. t. 5 ed. Lucæ col. 191 et seq., ubique Hilligerum in not., qui omnes enumerant, quos civiles leges à procuratoris munere repellunt.
- (6) L. 8 §. Veterani ff. de procurator., l. 7 cod. eod. Quomodo autem nunc nostris moribus à procuratoris officio milites repellantur, explicat Hilligerus l. e. not. 3 col. 193.
- (7) L. 1 et tot. tit. codicis ne lic. potent. patroc. litig. præst., l. 3 et tot. tit. codicis ne fise. vel republ. Consule Cujacium in cod. l. 2 tit. 13 opp. t. 2 col. 95 et seq. et observat. l. 8 c. 51 t. 3 col. 193 et 196. ed. Ven. 1573.
- (8) L. 6 cod. de procurat.
- (9) L. 8 §. procuratorem, et l. 54 ff. de procurator.
- (10) Can. 55 c. 16 q. 1.
- (11) Can. 5 c. 5 q. 3, cap. 3 et 4 ne cleric. vel monach.
- (12) Cap. 1 et ult. de postulan., cap. 2 et 4 ne cleric. vel monach. At-

que hæc quidem vetus est Ecclesiæ disciplina, etiam Justiniano probata Nov. vel. 123 c. 6.

4. Adhibentur procuratores in causis omnibus, tam sæcularibus, quam ecclesiasticis (1), quin etiam criminalibus, in quibus agitur civiliter, non criminaliter (2). Jure civili mandato, quod solo consensu constat (3), procurator constituitur; sed jure canonico scripto opus est (4). Quæ jurisprudentia obtinet etiam in foro civili, neque nunc procurator admittitur sine scripto mandato, quamquam de rato cautionem asserat (5). Servatis mandati finibus, quidquid procurator gessit, ratum firmum est, sive domino noceat, sive prosit (6).

- (1) Cap. 2 de in integr. restit.
- (2) Cap. 5 de procurat., cap. 16 de accusation. Late hoc argumentum de adhibendis, aut non adhibendis in criminali iudicio procuratoribus, persequuntur Donellus de jur. civil. l. 48 c. 10 §. 3 et seq. ibique Hilligerus not. 5 opp. t. 5 col. 176 et seq., et Voetus in Pandect. l. 3 tit. 3 §. 11 et 15.
- (3) Instit. l. 3 tit. 23. Paulus recept. sentent. l. 1 tit. 3 apud Schultingium Jurisprud. vet. ante justiniat. t. 1 p. 223 et Lipsiæ 1757.
- (4) Cap. 1 de Procurat.
- (5) Consule Voetum l. c. §. 10.
- (6) Cap. 1 cit.

5. Exspirat procuratoris officium mutuo consensu (1); mandato à domino revocato, si res integra adhuc sit, quia post litem contestatam procurator litis dominus efficitur, ac nonnisi ex justa causa removeri potest, veluti si sit suspectus, aut impeditus, vel morbo teneatur (2); mortuo mandante, cum res est integra (3), re autem non integra, expirare mandatum potest, si prælatus, vel alius pro ecclesia, aut beneficio procuratorem constituerit, posteaque ex hac vita migraverint (4); per renuntiationem procuratoris justas ob causas factam, aut per ejus obitum, quoniam mandatum ad hæredes non transit (5); denique si dominus litem per se agere velit (6).

- (1) L. 24 ff. de procurat.
- (2) L. 22 c. de procurat., l. 17 et seq. ff. eod., cap. 2 eod. in 6.
- (3) L. 23 c. de procurat.
- (4) Cap. 1 et ult. ne sed. vacant., Clem. ult. de procur.
- (5) L. 27 §. morte ff. mandat.
- (6) Cap. 8 de procurat. in 6.

6. Procuratores universitatis syndici (1) appellantur; atque hoc inter singulos, interque universitates discrimen est, quod

illi regulariter non coguntur procuratorem dare (2), sed universitates, et collegia iudicio experiri non possunt, nisi syndicum constituerint (3). Cum enim universitas personæ tantum vices gerat, uti naturaliter consentire nequit (4), ita naturaliter pro se agere, ac semetipsam defendere non potest (5). Accedit quod à cunctis tractata universitatis negotia, perpetuo dissensu facile turbarentur, ac supervacaneum visum est, plures à propriis abstrahi negotiis, et communi vacare causæ universitatis, cui tractandæ potuit unus sufficere. Ea de causa, cum olim nondum liceret alieno nomine iudicio experiri, tamen pro universitate licebat (6).

(1) Extat in Decretalibus Gregorii IX. titulus de Syndico, et ejus quoque mentio est in l. 6 §. Sed si ita ff. *Quod cujusque universit.*, et in l. 18 §. 15 ff. de muner. et honor. Dicitur etiam universitatis actor in l. 74 ff. de procurator., et in l. 6 §. Quod si et ult. ff. *Quod cujusque universit.*, et Ecdicus in l. 59 cod. de Episc. audien., et novel. 45 apud Dionysium Gothofredum, et defensor in l. 18 §. 15 ff. de Munerib. et honor., et procurator universitatis, præcipue si monasterii actor sit, novel. 125 c. 27. Apocrisarii etiam appellantur syndici novel. 125, c. 25, et novel. 6 c. 2, et responsarii eit. novel. 125 c. 42, et novel. 155 c. 5. Est ergo syndicus, qui universitatis causam agit mandato ipsius, atque is interdum ab actore distinguitur, quod hic certæ causæ, ille autem universis negotiis tractandis præpositus est. Apud Græcos syndici dicebantur, qui ad leges suadendas à populo electi erant, ut observat Carolus Sigonius de republic. Atheniens. l. 4 c. 6 fere in princ. Confer etiam Du-Cangium glossar. v. Syndicus.

- (2) Cap. 2 de procurat.
- (3) Cap. 7 eod.
- (4) L. 1 §. 1 ff. de Libert. universit.
- (5) Arg. cit. l. 1 §. 1, et L. 1 §. ult. ff. de Acquir. vel amitt. possess.
- (6) Inst. de iis per quos agere possumus in princ.

7. Quæ de procuratoribus dicta sunt, ea generatim ad syndicos quoque pertinent; verum in nonnullis inter se differunt. Nam syndicus ab universitate, aut collegio per suffragia majoris partis eligitur (1), procurator ab uno, alterove, cujus negotium gerendum est, sola nominatione constituitur (2), ille necessario eligendus est (3), etiam criminale iudicium exercet pro universitate, si quod ei crimen impingitur (4), suam iurejurando fidem obstringit (5), et cum à collegiis ordinatis, ut plurimum, ad quascumque causas detur, publicum hoc modo officium sustinet (6). Verum procurator non juris necessitate, sed domini arbitrio, ac voluntate constituitur, repellitur, sicuti supra demonstratum est, à criminali iudicio, non suam obli-

gat sacramento fidem, sed mandantis, denique privatum officium gerit.

- (1) Cap. 2 de integr. restit.
- (2) Clem. 1 de procurat.
- (3) Cap. unic. de Syndic.
- (4) Confer Wessembecium Paratitl. ff. Quod cujusque univers. n. 6.
- (5) Cap. 5 et 4 de juram. calumn.
- (6) Cap. unic. de Syndic.

(N. S. Caveat autem Procurator, ne mandatum ad causas profanas coram Iudice Ecclesiastico litigandas suscipiat: leg. 7 tit. 1 lib. 2 *Novis. Compilat.*

Advocati ita dicti ab *advocando*: quum enim quis in jus vocabatur, aut invitatus ad illud rapiebatur, Icti plerumque advocabantur, qui causam, si ipsi litigantes nolent, aut non possent, proponerent, defenderent, aut eis succurrerent: *Cicer. de Orat. 3 cap. 55.* Antiquo Ecclesiæ jure litigantes non per Advocatos, sed per semetipsos actionem coram Iudice Episcopo edebant, atque adeo etiam post novam judiciariam methodum in Ecclesiastico Foro invecam hoc ab Innocentio III. præscriptum invenimus: *Cap. 14 de Judiciis.* Attamen usus invaluit, ut plerumque fori expertes litigantes, Advocatorum clientelæ se commendarent.—Unde neque in Foro nostro Ecclesiastico petitiones juris admittuntur, nisi subscriptæ ab aliquo Advocato, et in Curia Matritensi, et aliis, ab eo qui in Regium Advocatorum Collegium relatus sit: not. 2 tit. 19 lib. 4 *Novis. Compilat.* Clerici in sacris constituti, aut Beneficio Ecclesiastico donati, Advocatos agere vetantur, nisi propriis, vel suorum, vel Ecclesiæ, vel demum inopum personarum causis patrocinari velint: *Cap. 1 de Postulando, et leg. 5 tit. 22 lib. 5 Novis. Compilat.* Ast hic advertendum, hanc Decretalem de Advocatione coram Iudice sæculari diserte loqui: atque proinde Clericis causas agere in Foro Ecclesiastico, stricto jure vetitum non esse. Verumtamen quia et in foro Ecclesiastico, æque ac in civili causæ non sine forensi strepitu, et contentione exagitantur, parum clericali vocationi decens videtur in quolibet Foro causas agere. Id quod agnovit Collect. Tarracon. an. 1591 *de Postulando cap. 5*, quod quidem ad Regulares etiam extendit; et jam olim decreverat Syn. Tarracon. an. 516 can. 11. Quia vero summæ pietatis, charitatisque opus est oppressos pauperes levare, eorumque patrocinium suscipere; hinc in plerisque Curis Ecclesiasticis Advocatus pauperum constitutus est, qui pro illis causas agat: Syn. Valent. an. 1565 *Sess. 5 tit. 5 cap. 5*; et Collect. Tarracon. cit. *de Procuratoribus cap. 1.*—Apud nos clerici causarum mere civilium patrocinium suscipere possunt, dommodo à Sup. Just. tribunali (olim à Sup. Castellæ Senatus Camera) dispensationem obtinerint. Reg. Prov. cit. art. 90.)